

Kulturen i vildmarken

James Houstons børnebøger

Publ. i Information 15.04.1986.

Den hvide jæger. Overs. Ellen Kirk. 104 s. Gyldendal 1970.

Akavak. Overs. Ellen Kirk. 84 s. Gyldendal 1972.

Tikta'liktak. Overs. Ellen Kirk. 96 s. Gyldendal 1972.

Flammer i is. Overs. Ellen Kirk. 135 s. Gyldendal 1979.

Canadieren James Houston (f. 1921) har skrevet en række børnebøger fra eskimoland. Fire af dem er oversat til dansk. Børgernes grundlag er hans erfaringer fra et liv i arktisk Canada mellem eskimoer. Det mærkes på bøgerne, at de er solidt forankret i selvoplevelse. Natur, tundra, bjerge, ishav, vejr og liv på den yderste rand af menneskelig mulig eksistens er skildret af én der har mærket det på kroppen. Det betyder også, at bøgerne ånder af respekt for de mennesker, der lever her, og for den kultur, som sætter dem i stand til det.

Der er i dette en bemærkelsesværdig forskel til de ældre bøger, som skildrer naturfolk og natur, hvad enten det drejer sig om de gode gamle imperialistiske drengebøger med deres ædle og djævelske vilde, eller talen er om den senere bølge, hvor »the call of the wild« mjaver fra vildmarkerne ud over byernes børn. Det er hvad der er tilfældet i fx Jack Londons eller i C.G.D. Roberts bøger, der handler om de samme egne.

I dem dyrkes naturen som modsætning til civilisationens dekadence. Natur og na-

turfolk (og især dyr) er det ægte og uspolerede, besidder drifternes og instinktets uskyld og vildskab op mod kulturens forfald.

I Houstons bøger er der som i flere forfatterskaber fra samme periode et skift fra dyrkelsen af »naturligheden« til en besindelse på »kulturligheden« – i en etnografisk version vel at mærke. Dvs. fra før de hvides indtog. Houston bygger på folkloristisk stof, eskimoernes sagn og digtning. Han beretter om det gode gamle fangersamfund.

I de første tre bøger skildres det eskimoiske liv »indefra« gennem hovedpersoner, der klarer sig mod de voldsomme naturkræfter, fordi de har arvet en kunnen at sætte ind for oplevelsen. De slås nok alene, men uden kultur og fællesskab som baggrund var de lost. De lever i naturen, med og mod den, i kamp og kærlighed, i nød og fryd. Det er et sådant kulturens drama, der skildres i bøgerne. I det stykke har de deres styrke.

Den hvide jæger er den flotteste af dem. Den har mytiske dimensioner og bygger da også direkte på sagnstof. I den skildres bueskydningens zen og overlevelsens.

Det er den af bøgerne, som er mindst belastet af en tendens til amerikansk sentimentalisme, som mærkes i de øvrige bøger. Godt nok skildres det eskimoiske liv »indefra«. Lidt for meget indefra faktisk. For Houston er en udenforstående. Han

nærer sig ikke for at snige sig ind i sjælen på de folk og psykologisere dem der.

Det slår især ud i den seneste af bøgerne: *Flammer i is*. Den handler betegnende nok om nutiden og har en hvid dreng som hovedperson. Den kan i stilen minde om mere trivielle drengebøger, omend også den har en stærk skildring af overlevelse isødet. Bagom den opløsning, der er sat ind, har en eskimodreng stadig så meget rod i fortidens kultur, at han har et beredskab at sætte ind. Men ellers er Houston bedst i den klassiske konfrontation mellem natur og kultur.

Houston har selv illustreret bøgerne og gjort det fremragende. Ligesom fortællingen har billederne suget impulser fra eskimoisk kunst. De udtrykker i en renfærdig, usentimental og blødt stileret streg kulturdramaet i et smukt og frygtindgydende naturrum.

Houstons bøger betegner ingen fornyelse i børnelitteraturens udtryksformer. De er godt og anstændigt håndværk. Og indtil eskimoer og andre fjerde verdens folk tager sagen i egen hånd for alvor, er hans bøger noget af det væsentligste af den type.